



Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NILSA VĀLA [*NILS WAHL*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 7. aprīlī¹

Lieta C-102/15

Gazdasági Versenyhivatal
pret
Siemens Aktiengesellschaft Österreich
(Fővárosi Ítéltábla (Budapeštas Apelācijas apgabaltiesa, Ungārija)

lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesu iestāžu sadarbība civillietās — Regula (EK) Nr. 44/2001 — 1. panta 1. punkts —
Darbības joma — “Civillietu un komerclietu” jēdziens — 5. panta 3. punkts — Jurisdikcija izskatīt un
izspriest lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu — Prasība par restitūciju netaisnas
iedzīvošanās dēļ

1. Izskatāmajā lietā uzmanība ir pievēršama jautājumam, vai restitūcijas prasījumi netaisnas iedzīvošanās dēļ atbilst Regulā (EK) Nr. 44/2001² paredzētajam jurisdikcijas pamatam, kas attiecas uz “neatļautu darbību vai kvazideliktu” (kopā – “ārpuslīgumisko atbildību”).
2. Tomēr vēl svarīgāk ir tas, ka Tiesai tiek dota iespēja precizēt Regulas Nr. 44/2001 darbības jomu.
3. Šajos secinājumos es izklāstīšu, kāpēc tāda prasība kā prasība pamatlietā, kas izriet tikai no naudas soda piemērošanas par valsts konkurences noteikumu pārkāpumu, nav saistīta ar “civillietām un komerclietām”, kurām piemērojama Regula Nr. 44/2001. Drīzāk tā attiecas uz “administratīvām lietām”, kas saskaņā ar minētās regulas 1. panta 1. punktu no tās ir izslēgtas.
4. Tādu iemeslu dēļ, kas nav acīmredzami, iesniedzējtiesa nav uzdevusi jautājumu par to, vai tajā izskatāmā prasība attiecas uz regulas darbības jomu. Viens no iespējamiem izskaidrojumiem, kā parādīts tiesas sēdē, faktiski varētu būt tas, ka saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem šāda veida prasības noteikti ir civillietas.
5. Turklāt pilnīguma labad paskaidrošu arī to, kāpēc restitūcijas prasības radikāli atšķiras no prasībām par neatļautu darbību vai kvazideliktu. Tas man liek uzskatīt, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts, ar ko ir noteikta īpaša jurisdikcija izskatīt un izlemt lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, neļauj tiesvedību par šādiem prasījumiem uzsākt dalībvalstī, kurā neatrodas atbildētāja domicils.

1 — Oriģinālvaloda – angļu.

2 — Padomes 2000. gada 22. decembra Regula par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.).

I – Tiesiskais regulējums

A – Regula Nr. 44/2001

6. Saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 1. panta 1. punktu (“Darbības joma”) “šo regulu piemēro civillietās un komercietās neatkarīgi no tiesas būtības. Tā neattiecas jo īpaši uz nodokļu, muitas vai administratīvajām lietām”.

7. Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punktā, kas ietverts Regulas Nr. 44/2001 II nodaļā (“Jurisdikcija”), konkrētāk, tās 1. iedaļā (“Vispārīgi noteikumi”), ir paredzēts, ka “saskaņā ar šo regulu, personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā”.

8. Regulas Nr. 44/2001 II nodaļas 2. iedaļā ir iekļauti noteikumi par “īpašo jurisdikciju”, tai skaitā 5. pants.

9. Saskaņā ar 5. panta 1. punktu personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt “lietās, kas attiecas uz līgumiem – attiecīgās saistības izpildes vietas tiesās”.

10. Saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt “lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu”.

B – Ungārijas tiesību akti

11. Saskaņā ar Ungārijas Civill kodeksa³ 301. panta 1. punktu naudas parāda gadījumā, ja vien likumā nav noteikts citādi, parādniekam ir jāmaksā procenti atbilstoši Ungārijas Centrālās bankas pamatlikmei pēdējā dienā pirms kalendārā pusgada, kurā notiek nokavējums, pat ja attiecīgais parāds ir bezprocentu. Pienākums maksāt procentus ir pat tad, ja parādnieka nokavējums ir attaisnots.

12. Civill kodeksa 361. panta 1. punktā ir noteikts, ka tam, kurš bez tiesiska pamata gūst mantisku labumu par ļaunu otram, ir pienākums šo labumu atlīdzināt.

13. Saskaņā ar 1996. gada Likuma Nr. LVII par negodīgas komercprakses un konkurences ierobežošanas aizliegšanu⁴ 83. panta 5. punktu – redakcijā, kas bija piemērojama pamatlīetā aplūkoto faktu rašanās laikā, – ja *Versenytanács* (Konkurences padome – struktūra, kas organizatoriski ir daļa no *Gazdasági Versenyhivatal* (Ungārijas Konkurences iestāde); turpmāk tekstā – “Iestāde”) lēmums ir pretrunā kādai tiesību normai un ja tā rezultātā lietas dalībniekam ir tiesības uz naudas soda atmaksu, par atmaksājamo summu ir jāmaksā procenti atbilstoši likmei, kas ir vienāda ar divkāršu pašreizējo centrālās bankas pamatlikmi.

II – Fakti, tiesvedība un prejudiciālais jautājums

14. Iestāde kādā konkurences aizsardzības lietā uzlika naudas sodu HUF 159 000 000 apmērā (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (turpmāk tekstā – “*Siemens*”), kuras domicils atrodas Austrijā. *Siemens* pārsūdzēja apstrīdēto lēmumu Ungārijas administratīvajās tiesās. Tā kā prasībai nebija apturošas iedarbības, tad *Siemens* samaksāja naudas sodu.

3 – *A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény.*

4 – *A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. Törvény* (turpmāk tekstā – “1996. gada likums Nr. LVII”).

15. Pirmās instances administratīvā tiesa samazināja naudas soda summu līdz HUF 27 300 000. Šo lēmumu pēc tam apstiprināja otrās instances administratīvā tiesa.

16. Pamatojoties uz šo otro nolēmumu, 2008. gada 31. oktobrī Iestāde atmaksāja *Siemens* HUF 131 700 000 kā daļu no naudas soda veidā piemērotās summas HUF 159 000 000 apmērā un saskaņā ar 1996. gada Likuma Nr. LVII 83. panta 5. punktu arī samaksāja *Siemens* HUF 52 016 230 procentu segšanai.

17. Otrās instances administratīvās tiesas lēmumu Iestāde tālāk pārsūdzēja kasācijas kārtībā *Legfelsőbb Bíróság* (Ungārijas Augstākā tiesa, tagad *Kúria*). Tiesa nosprieda, ka naudas sods HUF 159 000 000 apmērā *Siemens* ir uzlikts pareizi. Tādēļ 2011. gada 25. novembrī *Siemens* samaksāja atlikušo naudas soda daļu, proti, HUF 131 700 000, taču atteicās atmaksāt summu HUF 52 016 230 apmērā.

18. Pamatojoties uz Civilkodeksa 361. panta 1. punktu, Iestāde 2013. gada 12. jūlijā cēla prasību pret *Siemens* par šīs pēdējās minētās summas restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ (turpmāk tekstā – “prasītājas prasījums”), kā arī pieprasīja procentus par minētās summas nokavētu atmaksāšanu.

19. Turklāt Iestāde saskaņā ar Civilkodeksa 301. panta 1. punktu prasa samaksāt HUF 29 183 277 kā nokavējuma procentus par nesamaksāto naudas soda summu HUF 131 700 000 apmērā attiecībā uz laika periodu no 2008. gada 2. novembra līdz 2011. gada 24. novembrim (ieskaitot). Tā pamatošanai Iestāde apgalvo, ka apstrīdētais lēmums tika atzīts par likumīgu un spēkā esošu *ex tunc*, līdz ar to naudas soda atlikumam būtu bijis jābūt Iestādes rīcībā pirmajā darba dienā (2008. gada 2. novembrī) pēc datuma, kad tas tika prettiesiski atmaksāts (2008. gada 31. oktobra).

20. Iestāde uzskata, ka netaisna iedzīvošanās ir ar kvazideliktu saistīts jautājums. Tādējādi, pēc tās domām, pamatlietā iesniedzējtiesai nepieciešamā jurisdikcija ir piešķirta ar Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā noteikto īpašo jurisdikcijas pamatu.

21. Iebilstot pret šo argumentāciju, *Siemens* apgalvo, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts šajā lietā nav piemērojams, jo saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem pienākums nodrošināt restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ izriet nevis no prettiesiskas darbības, bet gan no tā, ka mantisks labums ir gūts bez tiesiska pamata. Jautājumā par Iestādes prasījumu attiecībā uz nokavējuma procentiem atbildētāja apgalvo, ka nokavējuma procenti nav kaitējuma atlīdzinājums, jo tie ir maksājami neatkarīgi no tā, vai ir nodarīts kaitējums.

22. 2014. gada 12. jūnijā *Fővárosi Törvényszék* (Budapeštas tiesa, Ungārija) nolēma izbeigt tiesvedību, jo uzskatīja, ka netaisna iedzīvošanās nevar tikt uzskatīta par jautājumu, kas attiektos uz ārpuslīgumisku atbildību. Šī tiesa uzskatīja, ka netaisna iedzīvošanās nav situācija, kurā iestājas atbildība, un tās gadījumā nav arī kaitējuma, bet gan ir vienīgi mantisks zaudējums un tiesiska pamata trūkums.

23. Par 2014. gada 12. jūnija nolēmumu Iestāde iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesai, kurā tā lūdza atzīt, ka lieta ir *Fővárosi Törvényszék* (Budapeštas tiesa) jurisdikcijā. Iesniedzējtiesai tagad ir jāpārskata šis lēmums izbeigt tiesvedību sakarā ar jurisdikcijas neesamību.

24. Šauboties par pareizu Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta interpretāciju, iesniedzējtiesa 2015. gada 2. martā nolēma apturēt tiesvedību un lūgt prejudiciālu nolēmumu par šādu jautājumu:

“Vai par prasību “lietās, kas attiecas uz kvazideliktu”, [Regulas Nr. 44/2001] 5. panta 3. punkta izpratnē ir uzskatāms prasījums – saistībā ar naudas soda, kas konkurences aizsardzības lietā uzlikts lietas dalībniekam, kura domicils atrodas kādā citā dalībvalstī, un kuru tas samaksājis, atmaksu šim lietas dalībniekam, kura vēlāk atzīta par nepamatotu –, kuru konkurences aizsardzības iestāde pret šo lietas dalībnieku izvirza, lai atgūtu pēc likuma šim lietas dalībniekam atmaksas gadījumā maksājamos un šīs iestādes samaksātos procentus?”

25. Procesuālos rakstus iesniedza *Siemens*, Iestāde, Ungārijas, Vācijas un Itālijas valdības, kā arī Komisija. Tiesas sēdē, kas notika 2016. gada 14. janvārī, mutvārdu paskaidrojumus sniedza visi šie lietas dalībnieki, izņemot Itālijas valdību.

III – Analīze

26. Kā jau minēts, uzdodot jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas uzzināt, vai prasība atlīdzināt maksājumu, kas ir samaksāts kādai personai, kura ir reģistrēta citā dalībvalstī, pamatojoties uz to, ka šis maksājums vēlāk izrādījies nepamatots, ir jautājums, ko saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā minēto noteikumu par īpašo jurisdikciju, kas attiecas uz ārpuslīgumisko atbildību, ir tiesības izskatīt tās dalībvalsts tiesai, kurā ir reģistrēta prasītāja.

27. Tomēr, kā arī jau ir norādīts, Regulas Nr. 44/2001 1. panta 1. punktā minētās “administratīvās lietas” ir ārpus šīs regulas darbības jomas. Ņemot to vērā, pirms atbildes uz šo jautājumu pēc būtības ir jāizvērtē, vai attiecīgais prasījums, kas izriet no naudas soda, ko valsts konkurences iestāde piemērojuši administratīvajā procesā par valsts konkurences noteikumu pārkāpumu, ietilpst Regulas Nr. 44/2001 darbības jomā.

A – Regulas Nr. 44/2001 darbības joma

1. Ievada piezīmes

28. No paša sākuma jāteic, ka Regulas Nr. 44/2001 priekšmets ir ierobežots ar “civillietām un komerclietām”. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru jēdzieni “civillietas un komerclietas” un, pretēji, “administratīvās lietas” ir autonomi Savienības tiesību jēdzieni⁵.

29. Tādēļ Regulas Nr. 44/2001 piemērojamību neietekmē tas, vai saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem pamatprasība pēc sava rakstura varētu tikt uzskatīta par prasību administratīvajā lietā vai civillietā un komerclietā. Tādējādi nedz tas, ka iesniedzējtiesas lēmumā nav ietverts jautājums par Regulas Nr. 44/2001 darbības jomu, nedz tas, ka visi lietas dalībnieki, kuri piedalās šajā prejudiciālā nolēmuma procesā, piekrīt, ka saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem pamatprasība ir civillietas, nenozīmē, ka šī regula ir piemērojama.

30. Šajā ziņā fakts, ka nav uzdots neviens jautājums par Regulas Nr. 44/2001 darbības jomu, neliedz Tiesai pievērsties šim jautājumam. Faktiski Tiesai ir pieejamas vairākas reālas iespējas. *Pirmkārt*, Tiesa var norādīt uz kompetences neesamību, ja ir acīmredzams, ka nevar tikt piemērota tā Savienības tiesību norma, par kuras interpretāciju Tiesai ir uzdots prejudiciālais jautājums⁶. *Otrkārt*, Tiesa var arī atzīt lietu par nepieņemamu saskaņā ar Tiesas Reglamenta (turpmāk tekstā – “TR”) 94. panta c) punktu⁷. *Treškārt*, Tiesa tā vietā varētu uzskatīt, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta nepiemērojamība neattiecas uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, bet gan uz tā būtību⁸.

5 — Šajā ziņā skat. spriedumus *LTU* (29/76, EU:C:1976:137, 3. punkts) un *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-302/13, EU:C:2014:2319, 24. punkts).

6 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Woningstichting Sint Servatius* (C-567/07, EU:C:2009:593, 42. un 43. punkts) – attiecībā uz lūgumu par EKL 86. panta 2. punkta interpretāciju. Pēc analogijas skat. arī spriedumu *Romeo* (C-313/12, EU:C:2013:718, 20. punkts) – par pilnībā iekšēju situāciju, kā arī rikožumu *Parva Investitionsbanka* u.c. (C-488/13, EU:C:2014:2191, 26. punkts) – par sekundāro Savienības tiesību aktu interpretāciju, kas pieņemti tiesu iestāžu sadarbības civillietās jomā.

7 — Salīdzināt, piemēram, rikožumu par acīmredzamu nepieņemamību, kas pieņemts lietā *SKP* (C-433/11, EU:C:2012:702, 32.–38. punkts), no vienas puses, ar rikožumu par acīmredzamu kompetences neesamību, kas pieņemts lietā *Pohotovost* (C-153/13, EU:C:2014:1854, 22.–25. punkts), – par vienu un to pašu sekundāro Savienības tiesību aktu instrumentu.

8 — Šajā ziņā skat. spriedumu apvienotajās lietās *Manfredi* u.c. (no C-295/04 līdz C-298/04, EU:C:2006:461, 30. punkts).

31. No savas puses vēlos norādīt, ka, ja Tiesa man piekristu, ka Regulas Nr. 44/2001 darbības joma neattiecas uz pamatlietas priekšmetu, tā rezultātā katrā ziņā tiktu izšķirts strīds pamatlietā. Tādējādi ar to *de facto* tiktu sniegta atbilde uz prejudiciālā jautājuma būtību. Turklāt šķiet, ka iesniedzējtiesas lēmums atbilst citām TR 94. panta a) un b) punktā minētajām formālajām prasībām. Ņemot vērā iepriekš minēto un pienācīgi ņemot vērā sadarbības garu, kuram jābūt prioritāram prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā – sadarbības, ar ko Tiesa tiek aicināta sniegt iesniedzējtiesai noderīgu atbildi –, ierosinu Tiesai pārformulēt prejudiciālo jautājumu tā, lai pievērstos jautājumam par to, vai pamatlietā ietilpst Regulas Nr. 44/2001 darbības jomā.

2. Apsvērumi par Regulas Nr. 44/2001 darbības jomu

32. Iesniedzējtiesas lēmumā nekas nav teikts par to, vai prasītājas prasījums ietilpst Regulas Nr. 44/2001 darbības jomā, jo iesniedzējtiesas lēmumā par to nav nekādu jautājumu. Neraugoties uz to, atsaucoties galvenokārt uz spriedumu *Sapir* u.c.⁹, Iestāde, Ungārijas valdība un Komisija (Ungārijas valdība – izvērsti) argumentē, ka prasītājas prasījums nav “administratīva lieta”. Mutvārdu paskaidrojumu uzklaušanās laikā *Siemens*, tāpat kā Vācijas valdība, diezgan ievērojami atbalstīja šo viedokli.

33. Aicinu atcerēties, ka Regulas Nr. 44/2001 darbības joma, kas ir ierobežota ar “civillietām un komercietām”, būtībā tiek definēta atbilstoši apstākļiem, kuri raksturo tiesiskās attiecības starp lietas dalībniekiem vai tiesvedības priekšmetu. Lai gan noteiktas tiesvedības starp valsts iestādi un privāttiesību subjektu var ietilpt minētās regulas darbības jomā, tas tā nav gadījumā, ja valsts iestāde rīkojas, īstenojot valsts varu¹⁰. Izšķirošais jautājums ir, vai šīs prasības pamatā ir noteikumi, ar ko likumdevējs piešķir valsts iestādei patstāvīgas prerogātas¹¹.

34. Lai gan man ir skaidrs, ka “privātas” prasības, kas celtas saistībā ar konkurences tiesību realizēšanu, ietilpst Regulas Nr. 44/2001¹² darbības jomā, tikpat skaidrs ir arī tas, ka administratīvās iestādes piemērotais sods, īstenojot reglamentējošas pilnvaras, kas tai piešķirtas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, attiecas uz jēdzienu “administratīva lieta”. Pēdējā no minētajām situācijām pavisam noteikti tiek ietverti naudas sodi par tādu valsts noteikumu pārkāpumiem, ar kuriem ir aizliegti konkurences ierobežojumi, kas, manuprāt, ir “būtiska” valsts varas pilnvaru īstenošana.

35. Protams, situācija, kuras rezultātā radās pamatlietā, nav gluži vienkārša. Patiešām, attiecīgais prasījums nav par paša naudas soda samaksu, bet ir prasījums par restitūciju, kas sastāv no: i) (soda) procentu atmaksas atbilstoši likmei, kas divreiz pārsniedz centrālās bankas pamatlikmi, kurus Iestāde sākotnēji samaksāja, ievērojot valsts limeni notikušās pārbaudes tiesā rezultātu; ii) procentiem par nokavētu šīs summas atmaksāšanu, un iii) procentiem par nokavētu paša naudas soda nesamaksātās summas samaksu.

9 — C-645/11, EU:C:2013:228.

10 — Spriedums *Sunico* u.c. (C-49/12, EU:C:2013:545, 33. un 34. punkts).

11 — Skat. spriedumu *Baten* (C-271/00, EU:C:2002:656, 37. punkts).

12 — Šajā sakarā skat., *inter alia*, spriedumus *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-302/13, EU:C:2014:2319, 28. un 29. punkts) un *CDC* (C-352/13, EU:C:2015:335, 56. punkts). Tomēr pēdējā minētajā lietā ģenerāladvokāts N. Jēskins [N. Jääskinen], lai gan uzskatot, ka šajā lietā izskatāmās prasības attiecas uz “civillietām un komercietām”, arī izteica viedokli, ka piemērot Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu šīm prasībām ir problemātiski; skat. secinājumus lietā *CDC* (C-352/13, EU:C:2014:2443, 8.–10., 33., 39., 52. un 53. punkts).

36. Turklāt Tiesas judikatūrai šajā jautājumā ir kazuistisks raksturs¹³, kas apgrūtina vispārinātas pieejas izmantošanu.

37. Tomēr attiecībā uz Regulas Nr. 44/2001 priekštecī, proti, Briseles konvenciju¹⁴, Tiesa ir atzinusi, ka “fakts, ka, atgūstot [...] izmaksas, administrējošais pārstāvis rīkojas saistībā ar *parādu, kas rodas no valsts iestādes darbības*, ir pietiekams, lai tā rīcību, *neatkarīgi no valsts tiesību aktos šim nolūkam paredzētā tiesvedības veida*, uzskatītu par rīcību ārpus Briseles konvencijas ietvariem”¹⁵.

38. Manuprāt, iepriekšējā punktā minētā apgalvojuma būtība šodien vēl arvien ir patiesa, – parādi, kas rodas valsts iestādes darbības rezultātā (proti, īstenojot valsts varas pilnvaras), neietilpst Regulas Nr. 44/2001 darbības jomā. Tādēļ, runājot par izskatāmo lietu, Iestādes celtās pamatprasības un tai piemērojamo noteikumu analīze man liek uzskatīt, ka attiecīgais prasījums un pārējie prasījumi, kas visi izriet no Iestādes uzliktā naudas soda, nav uzskatāmi par “civillietām un komerclietām”.

39. Izskatāmajā lietā Iestādes uzliktā naudas soda samazināšanai bija automātisks blakus efekts saskaņā ar Iestādes pieņemto lēmumu iedarbību reglamentējošajiem Ungārijas tiesību aktiem – proti, 1996. gada Likuma Nr. LVII 83. panta 5. punktu –, radot prasītājas prasījumu. Precīzāk, attiecīgais prasījums ir vairāku Ungārijas tiesībām raksturīgu iezīmju kombinācija, proti: i) ar prasību tiesā par apstrīdētā lēmuma pārskatīšanu netika apturēta šā lēmuma darbība; ii) pēc pārskatīšanas otrās instances administratīvajā tiesā Iestādei saskaņā ar minēto noteikumu bija pienākums maksāt *Siemens* procentus par atmaksāto naudas soda summu atbilstoši divkāršai centrālās bankas pamatlīkmei, un iii) *Kúria* (Augstākā tiesa) nolēmums stājās spēkā *ex tunc*. Patiešām, man šķiet, ka katru reizi, kad Iestādes uzlikto naudas sodu administratīvās tiesas atceļ vai samazina, bet pēc tam tas tiek apstiprināts, Ungārijas administratīvā procesa iepriekš minēto elementu kombinācija parasti dos tādu pašu rezultātu, proti, attiecīgais uzņēmums saskaņā ar 1996. gada Likuma Nr. LVII 83. panta 5. punktu būs saņēmis procentus, kurus Iestāde centīsies atgūt. Tāpēc šis rezultāts šķiet neatņemama daļa no administratīvā lēmuma pārskatīšanas saskaņā ar Ungārijas tiesībām. Tas, ka Iestāde prasību pret *Siemens* ir cēlusi Ungārijas civiltiesā, nemaina strīda starp lietas dalībniekiem publisko tiesību izcelsmi.

40. Mana viedokļa ilustrēšanai šķiet atbilstošs vienkāršāks piemērs, – ja strīds pamatlietā būtu saistīts tikai ar iepriekš 19. punktā minēto Iestādes prasījumu par procentu samaksu, kuri jāmaksā tāpēc, ka *Siemens* ir nokavēti samaksājusi atlikušo naudas soda daļu, šaubos, vai izskatāmais jautājums būtu radījis problēmas. Bez šaubām, šāds prasījums izrietētu no valsts varas īstenošanas. Tāpēc, lai gan attiecīgais prasījums ir diezgan sarežģīts restitūcijas prasījums, fakts paliek fakts, ka, tāpat kā citi Iestādes pamatlietā izvirzītie prasījumi, tas pilnībā izriet no administratīvā soda, ko Iestāde uzlikusi *Siemens*.

13 — Par lietām, kurās Tiesa uzskatīja, ka tās neatbilst “civillietu un komerclietu” jēdzienam, skat., *inter alia*, spriedumus *LTU* (29/76, EU:C:1976:137) – izmaksu atlīdzināšana par *Eurocontrol* pakalpojumu un iekārtu izmantošanu, *Rüffer* (814/79, EU:C:1980:291) – to izmaksu atlīdzināšana, kas saistītas ar vraka pārvietošanu, un *Lechouritou* u.c. (C-292/05, EU:C:2007:102) – prasījumi Vācijai par kompensācijas samaksu sakarā ar nodarījumiem, ko kara laikā okupētajā Grieķijā izdarīja Trešā reihā bruņotie spēki. Par lietām, kuras Tiesa uzskatīja par ietilpstošām šajā jēdzienā, *inter alia*, skat. spriedumus *Sonntag* (C-172/91, EU:C:1993:144) – prasījums par zaudējumu atlīdzību pret valsts skolas skolotāju par nolaidību ekskursijas laikā, kuras rezultātā gāja bojā skolēns, *Henkel* (C-167/00, EU:C:2002:555) – patērētāju aizsardzības organizācijas celta prasība, kurā lūgts neļaut tirgotājam izmantot negodīgus noteikumus patērētāju līgumos, un *Baten* (C-271/00, EU:C:2002:656) – regresa prasība par uzturlīdzekļu piedziņu attiecībā uz bijušo laulāto un bērnu. Skat. arī tālāk 44. un 45. punktā minētos nolēmumus.

14 — 1968. gada 27. septembra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1978, L 304, 36. lpp.).

15 — Spriedums *Rüffer* (814/79, EU:C:1980:291, 15. punkts). Mans izcēlums.

41. Tomēr Iestāde, kuru šajā jautājumā atbalsta Ungārijas valdība, apgalvo, ka tā – domājams, pēc tam, kad apstrīdēto lēmumu bija apstiprinājusi *Kúria* (Augstākā tiesa), – administratīvajā izpildes procesā *közgazgatási és munkaügyi bíróság* (Administratīvo un darba tiesību tiesa, Ungārija) nesekmīgi mēģināja realizēt prasījumu par saskaņā ar 1996. gada Likuma Nr. LVII 83. panta 5. punktu samaksāto procentu atmaksu. Tas esot noraidīts, pamatojoties uz to, ka attiecīgais prasījums tieši neizrietēja no apstrīdētā lēmuma un tādējādi nebija izpildāms. *Siemens* apstiprina šo notikumu aprakstu. Tādēļ Iestāde uzskata, ka tā nevar realizēt prasījumu administratīvajā procesā.

42. Neatkarīgi no tā, ka šie apgalvojumi nav atspoguļoti iesniedzējtiesas lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu redakcijā un tādēļ nav apstiprināti, iesākumā vēlētos norādīt, ka atteikums izpildīt apstrīdēto lēmumu attiecībā uz attiecīgo prasījumu ir saprotams. Patiešām, tajā laikā, kad tiek pieņemts lēmums uzlikt naudas sodu, nav skaidrs, vai tas tiks pārsūdzēts un, ja tas tiks pārsūdzēts – vai administratīvās tiesas to atceļ, un vēl mazāk ir skaidrs, vai tas tiks atstāts negrozīts pārsūdzības gadījumā. Citiem vārdiem sakot, tā kā *Siemens* ir pilnībā samaksājusi naudas sodu, apstrīdētais lēmums ir ticis izpildīts saskaņā ar tā noteikumiem. Tomēr uzskatu, ka ar šo argumentu tiek apstiprināts mans viedoklis, – Iestādei parasti ir izņēmuma izpildes pilnvaras salīdzinājumā ar noteikumiem, kas piemērojami attiecībās starp privāttiesību subjektiem. Faktam, ka šis pilnvaras šajā gadījumā neattiecas arī uz attiecīgo prasījumu, nav nozīmes, tieši tāpat kā pareizās tiesas, kurā piedzenams attiecīgais prasījums, noteikšana saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem nav izšķiroša Regulas Nr. 44/2001 piemērošanai. Faktiski piedziņas nolūkā Iestādes ierosinātās argumentācijas rezultāts būtu tikai tāds, ka tiktu uzlikti simboliski (administratīvie) naudas sodi, tomēr kopā ar drakoniskām (civiltiesiskām un komercietiesiskām) procentu likmēm.

43. Turklāt mani nepārlicina Ungārijas valdības izvirzītais arguments, ka *Kúria* (Augstākā tiesa) esot nospriedusi, ka “pārskatīšana tiesā nav administratīvā procesa stadija, nav arī tā turpinājums, bet ir neatkarīga no tā ne tikai organizatoriskā, bet arī procesuālā līmenī” un ka “šie divi procesi ir savstarpēji atšķirīgi un administratīvais process beidzas ar galīgo lēmumu”¹⁶. Neskaitot faktu, ka lēmums ir galīgs tikai tad, ja tas nav atcelts pārskatīšanas tiesā gaitā, tas, kādā veidā process tiek uztverts valsts līmenī, nekādi neietekmē Regulas Nr. 44/2001 darbības jomu. Šī regula nevar tikt interpretēta, vienīgi ievērojot atsevišķās dalībvalstīs pastāvošo jurisdikcijas sadalījumu starp dažādu veidu tiesām¹⁷. Patiesi, atklāti sakot, vairāku dalībvalstu tiesību sistēmās civiltiesu atzars un administratīvo tiesu atzars pat netiek nodalīts¹⁸.

44. Šādos apstākļos vēlētos arī norādīt uz to, ka manu viedokli atbalsta vairāki elementi, kas ir uzsvērti attiecīgajā judikatūrā. *Pirmkārt*, attiecīgais prasījums nav radies atsevišķu un brīvi uzņemtu saistību rezultātā, neatkarīgi no attiecīgā naudas soda¹⁹. *Otrkārt*, naudas sodā, no kura izriet attiecīgais prasījums, nav atspoguļota parasta “civillieta un komerclieta” Regulas Nr. 44/2001 nozīmē – gluži pretēji²⁰. *Treškārt* un vissvarīgāk, ar attiecīgo prasījumu saistītā summa *Siemens* netika samaksāta pārpratuma dēļ. Tā nebija vienkārša Iestādes tāda veida kļūda, ko varēja pieļaut jebkura privātpersona (parasti pazīstama kā *condictio indebiti* prasījums). Gluži pretēji, prasītājas prasījums radās tikai un vienīgi pamatlietā apskatīto administratīvajam procesam piemērojamo tiesību aktu darbības rezultātā²¹.

16 — *Kfv*. Nr. II. 37. 671/2014/12, 2014. gada 12. novembra nolēmums.

17 — Skat. pēc analogijas spriedumu *Riiffer* (814/79, EU:C:1980:291, 14. punkts).

18 — Tā tas ir, *inter alia*, Dānijā, Īrijā un Apvienotajā Karalistē.

19 — Skat. spriedumu *Préservatrice Foncière Tiard* (C-266/01, EU:C:2003:282, 29.–34. punkts) – par muitas nodokļu samaksas galvojumu, ko Francijas apdrošināšanas sabiedrība bija uzņēmusies pret Nīderlandi.

20 — Skat. spriedumus *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 41. punkts) – par naudas sodu, ko Vācijas tiesa piemēroja sakarā ar patenta pārkāpšanu, un, pretēji, *Bohez* (C-4/14, EU:C:2015:563, 40. punkts) – par kavējuma naudu, kas noteikta ar tiesas spriedumu, lai nodrošinātu attiecībā uz bērniem piešķirto saskarsmes tiesību ievērošanu.

21 — Skat. spriedumu *Sapir* u.c. (C-645/11, EU:C:2013:228, 37. punkts) – par prasību par kļūdaini pārmaksātās summas atlīdzināšanu (*condictio indebiti*), ko iesniedza Berlīnes federālā zeme administratīvā procesa ietvaros, kas paredzēts kompensācijas nodrošināšanai par nekustamā īpašuma zaudēšanu nacistu režīma laikā.

45. Visbeidzot, manu viedokli neiedragā spriedums *Sunico* u.c., kas, kā jāatzīst, attiecās uz iespējamu pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk tekstā – “PVN”) “karuseļveida” krāpšanas situāciju. Patiesībā šķiet, ka Tiesa, minētajā lietā secinot, ka ir piemērojama šī regula, lielu uzsvāru lika uz valsts tiesību aktiem, Tomēr nevajadzētu aizmirst, ka Apvienotās Karalistes iestāžu prasījuma pret *Sunico* juridiskais pamats bija nevis PVN tiesību akti, bet it kā pastāvošā *Sunico* ārpuslīgumiskā atbildība (“organizētas grupas īstenotas krāpšanas” formā), kuras rezultātā bija iespējama zaudējumu atlīdzība. Turklāt starp *Sunico* un Apvienotās Karalistes iestādēm nepastāvēja administratīvās attiecības, jo *Sunico* nebija jāmaksā PVN Apvienotajā Karalistē²².

46. No iepriekš minētā izriet, ka pamatlietā celtā prasība par samaksu atbilstoši prasītājas prasījumam ir administratīva lieta, kura saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 1. panta 1. punktu neietilpst šīs regulas darbības jomā. Līdz ar to Tiesai uz prejudiciālo jautājumu būtu jāatbild tā, ka tāda prasība par restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ, kas izriet no konkurences aizsardzības lietā uzliktā soda atmaksas, kā pamatlietā aplūkotā nav “civillietu un komerclietu” Regulas Nr. 44/2001 1. panta izpratnē.

47. Tomēr, ja Tiesa uzskatītu, ka pamatprasība attiecas uz “civillietu un komerclietu”, turpmāk paskaidrošu, kāpēc nekādā gadījumā neuzskatu, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā iesniedzējtiesai ir piešķirta īpaša jurisdikcija pēc būtības izspriest pamatlietu.

B – Būtība

1. Ievada piezīmes

48. Izskatāmajā lietā Tiesai ir dota iespēja sniegt ļoti nepieciešamu vispārīgu skaidrojumu par Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punkta, 5. panta 1. punkta un 5. panta 3. punkta kopsakarību. Sākšu savu vērtējumu, atgādinot par šim jautājumam piemērojamiem pamatprincipiem.

49. Regulas Nr. 44/2001 mērķis ir padarīt jurisdikcijas normas gan ļoti paredzamas, gan pamatot tās ar principu, ka jurisdikcija parasti ir balstīta uz atbildētāja domicilu. Jurisdikcijai ar šādu pamatu vienmēr ir jābūt pieejamai, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesvedības priekšmets vai lietas dalībnieku autonomija attaisno citu sasaistes faktoru (izņēmuma jurisdikcija) – piemēram, tiesvedībā, kas attiecas uz lietu tiesībām saistībā ar nekustamo īpašumu. Turklāt, lai veicinātu pareizu tiesvedību, papildus atbildētāja domicilam būtu jābūt pieejamam noteiktam alternatīvam jurisdikcijas pamatojumam, kura pamatā ir cieša saikne starp tiesu un prasību (īpašā jurisdikcija) – piemēram, tiesas līgumsaistību izpildes vietā²³.

50. Tomēr tas nemaina faktu, ka Regulas Nr. 44/2001 pamatā ir doma, ka tiesvedība ir jāuzsāk atbildētāja domicila vietās tiesā.

51. Tādēļ nav pārsteidzošs Tiesas atzinums, ka Regulas Nr. 44/2001 II nodaļā paredzētā vispārējā jurisdikcijas noteikšanas sistēma ir balstīta uz tās 2. panta 1. punktā paredzēto vispārīgo noteikumu, saskaņā ar kuru personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā neatkarīgi no lietas dalībnieku pilsonības. Regulas Nr. 44/2001 II nodaļas 2. iedaļā paredzētie atsevišķie noteikumi par īpašo jurisdikciju, kuru skaitā ir arī šīs regulas 5. pantā esošais, ir tikai atkāpe no minētā pamatprincipa, ar ko jurisdikcija ir piešķirta atbildētāja domicila tiesām²⁴.

22 — Spriedums *Sunico* u.c. (C-49/12, EU:C:2013:545, 13. un 36.–38. punkts).

23 — Skat. Regulas Nr. 44/2001 preambulas 11. un 12. apsvērumu.

24 — Spriedums *ÖFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

52. Normām par īpašo jurisdikciju, kas papildina Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punkta vispārējo normu, būtu piešķirama to istā nozīme, kas noteikta, ņemot vērā to mērķi un redakciju un šīs regulas sistēmu un priekšmetu, nevis tās interpretējamās veidā, kas tām liedz to efektīvo iedarbību²⁵. Tomēr fakts paliek fakts, ka tās ir interpretējamās šauri attiecībā uz vispārējo normu un tās nekādā gadījumā nevar tikt interpretētas plašāk, nekā tas ir skaidri paredzēts šajā regulā²⁶. Piemēram, Tiesa ir atzinusi, ka tādas prasības par zaudējumu atlīdzību, kas balstās uz to, ka esot iestājusies atbildētāja pirmslīguma atbildība (*culpa in contrahendo*), pamatā nevar būt Briseles konvencijas 5. panta 1. punkts, bet, ja iespējams, tā ir jāpamato ar šīs konvencijas 5. panta 3. punktu²⁷. Atbilde uz prejudiciālo jautājumu ir jāformulē, pamatojoties uz šiem vispārīgajiem apsvērumiem.

53. Šī atbilde nav gluži skaidra. Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta redakcijā jēdzieni “restitūcija” vai “netaisna iedzīvošanās” nav minēti kā līdzvērtīgi “neatļautai darbībai vai kvazideliktam”, un tajā nav arī nekādas tiesas norādes, ka prasība par restitūciju ar šādu pamatu ietilptu tās darbības jomā. Šo neskaidrību apliecina arī skaidri noteiktās atšķirības to lietas dalībnieku nostāšanās, kuri ir iesnieguši apsvērumus Tiesā šajā lietā, – *Siemens* un Vācijas un Itālijas valdības uzskata, ka prasītājas prasījuma maksājuma prasība neattiecas uz Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta darbības jomu. Savukārt Iestādei, Ungārijas valdībai un Komisijai ir pretējs viedoklis.

54. Tomēr mans viedoklis šajā jautājumā ir nelokāms, – Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts neattiecas uz prasījumiem par restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ.

2. Vai restitūcija netaisnas iedzīvošanās dēļ ir “lieta, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu”?

55. Lai kāda lieta tiktu klasificēta kā ārpuslīgumiska Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta izpratnē, atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai²⁸ ir jābūt izpildītiem diviem nosacījumiem: *pirmkārt*, ar attiecīgo prasību ir jācenšas konstatēt atbildētāja atbildību un, *otrkārt*, tā nedrīkst skart “lietas, kas attiecas uz līgumiem”, atbilstoši šīs regulas 5. panta 1. punkta a) apakšpunktam.

56. Neraugoties uz to, ka saskaņā ar Iestādes apsvērumiem *Siemens* ir sodīta par to, ka tā ir bijusi pret konkurenci vērstu aizliegtu vienošanos dalībniecē, netiek apstrīdēts, ka pamatlieta nav saistīta ar līgumu. Tas neapšaubāmi ir pareizi, jo pamatlieta faktiski attiecas uz prasījumu par restitūciju iespējamās *Siemens* netaisnas iedzīvošanās dēļ uz Iestādes rēķina, kam nav līgumiska pamata.

57. Tāpēc atliek atbildēt uz jautājumu, vai šīs prasības mērķis ir noteikt *Siemens* atbildību.

58. Tas tā nav.

59. *Pirmām kārtām*, jāatceras, ka atbilstoši iedibinātajai judikatūrai Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā paredzētais īpašās jurisdikcijas noteikums ir balstīts uz īpaši ciešu saikni starp strīdu un tās vietas tiesām, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu, – tas pareizas tiesvedības un procesa lietderīgas organizācijas apsvērumu dēļ attaisno jurisdikcijas piešķiršanu minētajām tiesām. Lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību un kvazideliktu, tās vietas tiesas, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu, parasti ir vispiemērotākās lietas izskatīšanai, it īpaši tuvuma un pierādījumu iegūšanas vienkāršības dēļ. Ar frāzi “vieta, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu”, kura atrodama šajā tiesību normā, ir paredzēts aptvert gan vietu, kurā kaitējums ir

25 — Skat. pēc analogijas ģenerālvokāta F. Dž. Džeikobsa [*F. J. Jacobs*] secinājumus lietā *Henkel* (C-167/00, EU:C:2002:171, 33. punkts) un šajā ziņā spriedumu *Zuid-Chemie* (C-189/08, EU:C:2009:475, 31. punkts).

26 — Spriedums *ÖFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, 31. un 32. punkts un tajos minētā judikatūra).

27 — Spriedums *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, 26. un 27. punkts).

28 — Skat. tostarp spriedumus *Kalfelis* (189/87, EU:C:1988:459, 17. punkts) un *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

materializējies, gan vietu, kurā iestājies šo kaitējumu izraisījušais notikums, un tādējādi atbildētājs atkarībā no prasītāja izvēles var tikt iesūdzēts vienā vai otrā no šo abu vietu tiesām²⁹. Turklāt ārpuslīgumiskā atbildība var iestāties vienīgi ar nosacījumu, ka ir iespējams pierādīt cēloņsakarību starp kaitējumu un šī kaitējuma pamatā esošo notikumu³⁰.

60. No tā izriet, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā minētajā normā par īpašo jurisdikciju ir pieprasīts, lai iestātos “notikums, kas rada kaitējumu”, – citiem vārdiem sakot, zaudējumi³¹.

61. Savukārt prasības par restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ pamatā nav zaudējumi. Lai arī Regulā Nr. 44/2001 nav ietverta “restitūcijas” vai “netaisnas iedzīvošanās” definīcija, uzdrošinātos to raksturot šādi. Atšķirībā no prasības, kura ir vērsta uz to, lai konstatētu atbildētāja ārpuslīgumisko atbildību, un kuras mērķis ir atlīdzināt prasītājam nodarīto kaitējumu vai zaudējumus, attiecībā uz ko tiek apgalvots, ka par to ir atbildīgs atbildētājs savas darbības, bezdarbības vai citu iemeslu dēļ, par ko viņš ir vainojams, prasības par restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ nolūks ir atdot prasītājam labumu, kuru atbildētājs ir nelikumīgi ieguvis uz prasītāja rēķina (vai samaksāt tā ekvivalentu naudā). Kā būtībā apgalvoja Vācijas valdība, restitūcija netaisnas iedzīvošanās dēļ tāpēc būtībā ir vērsta uz *atbildētāja iegūto labumu, nevis prasītāja ciestajiem zaudējumiem*³². Netaisna iedzīvošanās ir prasības pamats, bet restitūcija ir tiesiskās aizsardzības līdzeklis. Tādēļ es neatbalstu redzējumu, saskaņā ar kuru tikai prasītājas prasītās summas nesāņemšana ir “notikums, kas rada kaitējumu”, kura rezultātā rodas zaudējumi³³.

62. Turklāt, lai gan restitūcijai netaisnas iedzīvošanās dēļ ir nepieciešams, lai iedzīvošanās būtu nelikumīga, tas nav tas pats kas ārpuslīgumiska atbildība. Papildus tam, ka ir jākonstatē zaudējumi un cēloņsakarība ar atbildētāja rīcību, ārpuslīgumiskās atbildības priekšnoteikums ir arī tas, ka ir zināms pamats uzskatīt, ka atbildētājs ir atbildīgs par prasītājam nodarītajiem zaudējumiem neatkarīgi no tā, vai tas būtu nodoma, neuzmanības vai pat atbildības neatkarīgi no vainas formā. Savukārt nepamatoti samaksātās summas atgūšana ne vienmēr ir atkarīga no tā, vai saņēmēja rīcība bijusi nevainojama. Līdzīgi Savienības tiesībās, ja dalībvalsts ir iekasējusi maksas veidā, kas nav saderīgs ar Savienības tiesībām, to atmaksāšanas priekšnoteikums nav minētās dalībvalsts atbildība³⁴. Savukārt tiesību saņemt zaudējumu atlīdzību no dalībvalsts saistībā ar tās atbildību par Savienības tiesību pārkāpumiem priekšnoteikums ir atbilstība dažiem labi zināmiem Tiesas noteiktiem kritērijiem³⁵. No tā izriet, ka – pretēji Ungārijas valdības rakstiskajos apsvērumos ierosinātajam – nav būtiski tas, ka saskaņā ar Ungārijas tiesībām varbūt nav pilnīgi iespējams nošķirt konkrētās iedzīvošanās nelikumību, no vienas puses, un zaudējumus, no otras puses, jo, vēlreiz atkārtotju, valsts tiesību akti nav izšķiroši, interpretējot Regulu Nr. 44/2001³⁶.

29 — Spriedums *CDC* (C-352/13, EU:C:2015:335, 38.–40. punkts un tajos minētā judikatūra).

30 — Spriedums *ÓFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 — Ģenerālvokāts K. Gulmans [*C. Gulmann*] (kas viņš tolaik bija) secinājumos lietā *Reichert un Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:78, 2169. lpp.) ierosināja, ka “[Briseles konvencijas] 5. panta 3. punkta dažādajām valodu redakcijām katrā ziņā ir divas kopējas iezīmes. Viena ir tāda, ka ir jābūt “nelikumīgai” rīcībai, un otra, ka šai rīcībai ir jābūt izraisījušai “notikumu, kas rada kaitējumu””.

32 — Skat., *inter alia*, Goff, R., Jones, G., *The Law of Restitution*, 4. izdevums, Sweet & Maxwell, Londona, 1993, 16. lpp., kur argumentēts, ka “restitūcijas prasība ir par *labumu, iedzīvošanos*, ko atbildētājs ieguvis uz prasītāja rēķina; tā nav prasība par ciestajiem zaudējumiem” (izcēlums oriģinālā). Tam piekrīt Virgo, G., *The Principles of the Law of Restitution*, 3. izdevums, Oxford University Press, Oksforda, 2015, 3. lpp., norādot, ka “restitūcijas tiesības attiecas uz ģenēriskās grupas tiesiskās aizsardzības līdzekļu piešķiršanu, kas rodas, piemērojot šīs tiesības, un kam ir viena kopīga funkcija, proti, atņemt atbildētājam iegūto labumu, nevis atlīdzināt prasītājam nodarītos zaudējumus”. Attiecībā uz prasību par restitūciju, kura skar naudas summas, kas samaksātas saskaņā ar Savienības tiesību aktiem pēc pārkāpumiem, šādi pārkāpumi ir saistīti ar “nelikumīgi iegūt[ā] labum[a] atgūšanu”, [it īpaši] uzliedot pienākumu samaksāt vai atmaksāt summas, kas nav samaksātas vai ir nelikumīgi saņemtas”; skat. spriedumu *Somvao* (C-599/13, EU:C:2014:2462, 35. punkts).

33 — Šajā ziņā salīdzināt ar ģenerālvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumiem lietā *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:90, 86. punkts).

34 — Skat., *inter alia*, spriedumu *Fantask u.c.* (C-188/95, EU:C:1997:580, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

35 — Skat. spriedumu apvienotajās lietās *Brasserie du pêcheur un Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 51. punkts).

36 — Atbilstoši iedibinātajai judikatūrai (arī) Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē autonomi; skat., *inter alia*, spriedumu *Holterman Ferho Exploitatie u.c.* (C-47/14, EU:C:2015:574, 74. punkts un tajā minētā judikatūra). Acīmredzami atšķirīgu viedokli skat. ģenerālvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumos lietā *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:90, 85. punkts).

63. Lai gan Tiesai lietā *Sapir* u.c.³⁷, kas arī bija saistīta ar restitūcijas jautājumu, netika lūgts interpretēt Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu, citos Tiesas nolēmumos zināmā mērā ir atbalstīts mans viedoklis.

64. Lietā *Kalfelis*³⁸ Tiesai *inter alia* tika uzdots jautājums, vai “[Briseles konvencijas] 5. panta 3. punktā attiecībā uz prasību, kuras pamatā ir prasījumi par neatļautu darbību un līgumu, un netaisnu iedzīvošanos, ir piešķirta papildu jurisdikcija faktiskās saistības dēļ pat attiecībā uz prasījumiem, kuru pamatā nav neatļauta darbība” (autora izcēlums), uz kuru Tiesa atbildēja, ka “tiesai, kurai saskaņā ar 5. panta 3. punktu šī prasība ir piekritīga tiktāl, ciktāl tās pamatā ir neatļauta darbība, šī prasība nav piekritīga tiktāl, ciktāl tā nav šādi pamatota”. Jāatzīst, ka Tiesa nenorādīja, vai tā uzskata, ka netaisna iedzīvošanās ir pielīdzināma neatļautai darbībai vai kvazideliktam – tā vienkārši izslēdza iespēju, ka 5. panta 3. punkts varētu attiekties uz prasību, kuras pamatā nav līgumiska atbildība³⁹. Tomēr šajā nolēmumā ir apliecināta izpratne par raksturīgajām atšķirībām starp dažāda veida tiesiskajām attiecībām.

65. Turklāt spriedumā *Reichert* un *Kockler II* Tiesa nosprieda, ka Briseles konvencijas 5. panta 3. punktā nav paredzēta īpaša jurisdikcija attiecībā uz īpaša veida kvazirestitūcijas rakstura prasībām saskaņā ar Francijas maksātnešpējas tiesību aktiem (*actio pauliana*). Minētās prasības mērķis nebija likt parādniekam atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts kreditoram parādnieka krāpnieciskas rīcības rezultātā, bet attiecībā pret kreditoru un arī trešajām personām atzīt par spēkā neesošu parādnieka rīcību ar mantu⁴⁰.

66. Tāpēc nepiekrītu ģenerālvokāta M. Darmona [*M. Darmon*] viedoklim, kad viņš vēlākā lietā apgalvoja, ka Tiesa spriedumā *Kalfelis*⁴¹, definējot lietu, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, “lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību, bija iekļāvisi prasījumu netaisnas iedzīvošanās dēļ”⁴². Katrā ziņā Tiesa uzskatīja, ka nav jālemj par Tiesai minētajā lietā uzdotajiem jautājumiem, un nepauda nostāju par ģenerālvokāta viedokli⁴³.

67. Pilnīguma labad jāpiebilst, ka vairāku dalībvalstu augstākās tiesas ir uzskatījušas, ka prasība, kuras pamatā ir restitūcija netaisnas iedzīvošanās dēļ, nav saistīta ar lietu, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu⁴⁴. Nav brīnums, ka komentētāji ir atturējušies klasificēt restitūcijas prasījumus *per se* kā prasījumus, kas saistīti ar ārpuslīgumisku atbildību⁴⁵.

68. *Otrām kārtām*, interpretējot Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu tā, ka tas attiecas uz prasībām par restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ, tiktu veikta normu par īpašo jurisdikciju paplašināta interpretācija, kas būtu pretrunā pieņemtajiem interpretācijas noteikumiem. Turklāt tādējādi tiktu izkropļota ar šo regulu izveidotā sistēma, kas minēta iepriekš 49.–52. punktā.

37 — C-645/11, EU:C:2013:228, kur Tiesa savukārt interpretēja Regulas Nr. 44/2001 6. pantu, kas attiecas uz prasībām, kuras celtas pret vairākiem atbildētājiem.

38 — 187/87, EU:C:1988:459.

39 — Turpreti ģenerālvokāts M. Darmons [*M. Darmon*] ierosināja, ka jurisdikcijai saskaņā ar Briseles konvencijas 5. panta 1. punktu – tas ir, līgumiskos jautājumos – būtu “jānovirza” citi prasījumi, kuru pamatā ir neatļauta darbība un netaisna iedzīvošanās; skat. ģenerālvokāta M. Darmona [*M. Darmon*] secinājumus lietā *Kalfelis* (189/87, EU:C:1988:312, 25.–31. punkts).

40 — Spriedums *Reichert* un *Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, 19. un 20. punkts).

41 — 189/87, EU:C:1988:459 (skat. iepriekš 55. punktu).

42 — Skat. ģenerālvokāta M. Darmona [*M. Darmon*] secinājumus lietā *Shearson Lehman Hutton* (C-89/91, EU:C:1992:410, 102. punkts).

43 — Spriedums *Shearson Lehman Hutton* (EU:C:1993:15, 25. punkts, skat. it īpaši ceturto prejudiciālo jautājumu).

44 — Skat. *House of Lords* [Lordu palātas] (Apvienotā Karaliste) 1997. gadā 30. oktobra nolēmumu lietā *Kleinwort Benson Ltd* pret *City of Glasgow District Council* [1997] UKHL 43, *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) 1998. gada 13. janvāra nolēmumu lietā 7 Ob 375/97s un *Högsta Domstolen* (Augstākā tiesa, Zviedrija) 2009. gada 31. augusta nolēmumu lietā Ö 1900-08 (*NJA* 2000:49).

45 — Skat., *inter alia*, Mankowski, P. No: Magnus, U., un Mankowski, P. (izd.), *Brussels Ibis Regulation*, European Commentaries on Private International Law, I sēj., Dr. Otto Schmidt, Ķelne, 2016, 245. punkts; Hertz, K., *Bruxelles I-forordningen med kommentarer*, 2. izd, Jurist- og Økonomforbundet Forlag, Kopenhāgena, 2015, 172. lpp.

69. Patiesībā uz lietas dalībniekiem uzdotajiem jautājumiem tiesas sēdē sniegtās atbildes man neļauj saskatīt saikni starp pamatprasību un Ungārijas tiesām, kas ir tuvāka nekā saikne ar Austrijas tiesām. Gluži pretēji, no tā, ka 5. panta 3. punktā nav minēti ar restitūciju pamatoti prasījumi, var tikt leģitīmi secināts, ka tas ir tieši tāpēc, ka nav neviena cieši savienojošā faktora, kurš konsekventi saista šādus prasījumus ar kādu jurisdikciju, kas nav atbildētāja domicils⁴⁶. Faktiski vienīgais reālais elements, kas saista attiecīgo prasījumu ar Ungārijas tiesām, ir tas, ka šis prasījums izriet no Iestādes uzliktā naudas soda – tomēr tas, kā paskaidrots iepriekš, pierāda vienīgi izskatāmā jautājuma administratīvo raksturu. Tāpēc man šķiet, ka atbilde, kuru vēlas saņemt Iestāde, Ungārijas valdība un Komisija, būtu minētās tiesību normas interpretācija, pārsniedzot to, kas ir iespējams.

70. Tāpat mani vēl jo mazāk pārliecina Komisijas izvirzītais arguments, ka nevar būt tiesiskā regulējuma roba starp Regulas Nr. 44/2001 5. panta 1. un 3. punktu. Nekas Regulas Nr. 44/2001 redakcijā nerosina tā domāt. Fakts, ka 5. panta 3. punkts ir piemērojams tikai tad, ja prasība neattiecas uz līgumisku jautājumu, neizslēdz iespēju, ka pastāv prasība, kas neattiecas ne uz līgumiskiem, ne ārpuslīgumiskiem jautājumiem. Patiesi, nepārtraukta pāreja no 5. panta 1. uz 3. punktu, kā to ierosina Komisija, nozīmētu, ka minētie izņēmumi tiktu padarīti par vispārēju noteikumu, tādējādi atņemot 2. pantam jebkādu lietderīgo iedarbību attiecībā uz saistību tiesībām⁴⁷.

71. *Trešām kārtām*, konteksta analīze, kur ietverts pārskats par citām Savienības starptautisko privāttiesību normām, apstiprina iepriekš izteikto viedokli.

72. Patiešām, pirmkārt, kā apgalvo Vācijas valdība, no Regulas (EK) Nr. 864/2007⁴⁸ 10. panta 1. punkta izriet, ka, salīdzinot ar līgumiskiem un ārpuslīgumiskiem jautājumiem, parasti Savienības starptautiskajās privāttiesībās netaisna iedzīvošanās ir aplūkota kā atsevišķa kategorija. Lai gan Regula Nr. 44/2001 ir pieņemta pirms Regulas Nr. 864/2007, Savienības likumdevējs ir uzskatījis, ka to materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem būtu jābūt savstarpēji saderīgiem⁴⁹.

73. Otrkārt, gan Regulas Nr. 44/2001 5. panta 4. punktā, gan tās pārstrādātās redakcijas, proti, Regulas (ES) Nr. 1215/2012⁵⁰, 7. panta 3. punktā ir ietverti īpaši jurisdikcijas pamati attiecībā uz “civilprasīb[ām] par zaudējumu atlīdzināšanu vai restitūciju, kuras pamatā ir kriminālsodāma darbība, – tiesā, kurā izskata minēto krimināllietu” (autora izcēlums), nevis apvienoti ar vispārējo jurisdikcijas pamatu attiecībā uz ārpuslīgumisko atbildību. Turklāt Regulā Nr. 1215/2012 tagad ir paredzēts arī īpašs jurisdikcijas pamats “attiecībā uz civilprasību kultūras priekšmeta atgūšanai, pamatojoties uz īpašumtiesībām, kā noteikts [Direktīvas 93/7] 1. panta 1. punktā [⁵¹] [...] tiesās tajā vietā, kurā kultūras priekšmets atrodas, kad tiesā ir celta prasība” (autora izcēlums). Abos piemēros pastāv noteikts piesaistes faktors, kas saista šādas prasības par restitūciju vai atgūšanu ar tās dalībvalsts tiesām, kur neatrodas atbildētāja domicils; šī saikne atšķiras no iepriekš 59. punktā minētās saiknes. Tāpat ir vērts ņemt vērā faktu, ka no Regulas Nr. 1215/2012 7. panta 2. punkta formulējuma ir redzams, ka

46 — Par šo jautājumu piekritu Lord Goff spriedumam lietā *Kleinwort Benson Ltd pret City of Glasgow District Council* [1997] UKHL 43, 1997. gada 30. oktobra nolēmums.

47 — Sprieduma *Brogger* (C-548/12, EU:C:2014:148) 27. punktā Tiesa norādīja, ka tad, ja pamatlieta neattiecas uz līgumisku jautājumu, tai ir jāattiecas uz ārpuslīgumisku jautājumu. Tomēr šā apgalvojuma pamatā bija doma, ka prasītājs minētajā lietā, kas attiecās uz prasībām dažādiem mērķiem sakarā ar kaitējumu, kas esot radies tādu atbildētāja darbību dēļ, kuras ir uzskatāmas par negodīgu konkurenci, vēlējas panākt, lai tiktu konstatēta atbildētāja atbildība. Tāpat pašlaik izskatāmajā lietā *Granarolo* (C-196/15) Tiesai ir lūgts izvērtēt, vai prasība par zaudējumu atlīdzību – nevis restitūciju – saistībā ar izveidotu darījumu attiecību pēkšņu pārtraukšanu ir līgumisks vai ārpuslīgumisks jautājums.

48 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regula par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II) (OV 2007, L 199, 40. lpp.). Regulas Nr. 864/2007 10. panta 1. punktā (“Netaisna iedzīvošanās”) ir paredzēts: “Ja ārpuslīgumiskas saistības, kas izriet no netaisnas iedzīvošanās, tostarp nepamatoti saņemtu summu atmaksāšana, attiecas uz pastāvošām pušu attiecībām, piemēram, attiecībām, kas izriet no līguma vai neatļautas darbības, kura ir cieši saistīta ar minēto netaisno iedzīvošanos, tad tās reglamentē tiesību akti, kas reglamentē minētās attiecības”. Skat. arī šīs regulas 2. pantu.

49 — Skat. Regulas Nr. 864/2007 preambulas 7. apsvērumu.

50 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regula par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās (pārstrādāta versija) (OV 2012, L 351, 1. lpp.).

51 — Padomes 1993. gada 15. marta Direktīva 93/7/EEK par no dalībvalsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu (OV 1992, L 74, 74. lpp.).

Savienības likumdevējs nav uzskatījis par nepieciešamu paplašināt īpašās jurisdikcijas pamatu, kas saistīts ar ārpuslīgumisko atbildību. Ar to visu tiek apstiprināts viedoklis, ka atgūšanas vai restitūcijas prasības tiek sistemātiski reglamentētas veidā, kas atšķiras no prasībām par zaudējumu atlīdzību, kuras radušās ārpuslīgumiskas atbildības rezultātā.

74. *Visbeidzot*, Iestāde argumentē, ka, ja pamatprasība neietilpst Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta darbības jomā, tad nebūtu tiesas, kurā tā varētu celt prasību – vai, pareizāk sakot, kā Iestāde paskaidroja tiesas sēdē, nevienas tiesas Ungārijā, kurā tā varētu celt prasību pret visiem tā konkurences tiesību pārkāpuma dalībniekiem, kas ir izskatāmās lietas pamatā. Iestāde uzskata, ka tas būtu pretrunā šīs regulas ieviestajam procesuālās vienkāršošanas mērķim. Runājot par šiem jautājumiem, būtu jāatgādina, *pirmkārt*, ka, lai gan tā ir taisnība, ka varētu rasties neizdevīga situācija, ja tā paša strīda dažādus aspektus iztiesātu dažādas tiesas, prasītājam vienmēr ir tiesības iesniegt savu prasību pilnībā tiesās, kur ir atbildētāja domicils⁵². Tādēļ Iestādei ir tiesa, kurā tā var celt prasību. Katrā ziņā, ja Austrijas tiesas atsakās izskatīt lietu attiecīgā prasījuma publisko tiesību izcelsmes dēļ, šīs sekas neatraujami izrietētu no mijiedarbības starp, no vienas puses, saskaņā ar šo regulu sasniegto saskaņošanas pakāpi un, no otras puses, valsts procesuālajām normām (šajā gadījumā – Ungārijas administratīvās kontroles noteikumiem). *Otrkārt*, attiecībā uz vienkāršošanas mērķi, uz ko atsaucas Iestāde, no regulas preambulas 11. apsvēruma ir secināms, ka paredzamības dēļ tai pamatā esošais galvenais princips ir tāds, ka jurisdikcija ir atbildētāja domicila tiesām, un pretēji, ka īpašās vai izņēmuma jurisdikcijas vietas ir iespējamas tikai ierobežotā apmērā. Minētais mērķis tāpēc būtu pretrunā Iestādes viedoklim.

75. Pamatojoties uz visu iepriekš minēto, prasība par restitūciju nepamatotas iedzīvošanās dēļ nav “lieta, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu”, Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta nozīmē.

IV – Secinājumi

76. Ņemot vērā iepriekš minētos iemeslus, ierosinu Tiesai uz *Fővárosi Ítéltábla* (Budapeštas Apelācijas apgabaltiesa, Ungārija) prejudiciālo jautājumu lietā C-102/12 atbildēt tādējādi, ka tāda prasība par restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ, kas izriet no konkurences aizsardzības lietā uzlikta soda atmaksāšanas, kā pamatlietā aplūkotā nav “civillietā un komerclietā” Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 1. panta izpratnē.

77. Pakārtoti ierosinu Tiesai uz prejudiciālo jautājumu atbildēt tādējādi, ka, pareizi interpretējot Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu, prasība par restitūciju netaisnas iedzīvošanās dēļ nav “lieta, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu” šīs tiesību normas izpratnē.

52 — Spriedums *Kalfelis* (189/87, EU:C:1988:459, 20. punkts).